

I. PROGRAMSKA GRADA

PROSTORNO UREĐENJE I ZAŠTITA OKOLIŠA

NAZIV SADRŽAJA I NAJZNAČAJNIJI POJMOVI

- Prostorni planovi,
- osnovni pojmovi,
- ciljevi i zadaće prostornoga planiranja,
- zakonske osnove izrade prostornih planova.

OSNOVNI POKAZATELJI O URBANISTIČKOM PLANIRANJU I PROSTORNIM PLANOVIMA

- Općine i županije te njihova uloga u zaštiti i promicanju kakvoće okoliša.
- Prostor i zemljište kao činitelji urbanističkoga planiranja.
- Geografske predispozicije (reljefno - geološke, klimatske, hidrološke i sl.) u izradi prostornih planova i zaštiti čovjekova okoliša.
- Imovinsko-pravna problematika (nacionalizacija, eksporrijacija, položajna renta i sl.).
- Urbanističko planiranje novih gradova i gradskih četvrti.
- Plan namjene površina (stambene, rekreativne, šumske, pješačke, prometne i sl.), odraz zahtjeva zaštite te promicanja čovjekova okoliša.
- Građevinska područja i parcele te pripremanje zemljišta za gradnju novih četvrti i objekata.
- Prostorno planiranje industrijskih zona (posebni ekološki, tehnološki i gospodarski zahtjevi).
- Urbanističko planiranje i saniranje starih gradova i gradskih četvrti te njegova uloga u očuvanju ambijentalnih vrijednosti.
- Ekološka i gospodarska načela izrade općinskih prostornih planova.
- Prostorno planiranje ruralnih područja (kategorije površina, uzroci i posljedice prenamjena, egzodus i depopulacija).

OSNOVNI POKAZATELJI O REGIONALNIMA I ŽUPANIJSKIM PROSTORNIM PLANOVIMA

- Prirodnogeografske i demografske pretpostavke razvojnih pravaca (poljoprivređa, stočarstvo, rudarstvo, industrija, promet, turizam).
- Okosnice, žarišta i težišta prostorenoga razvoja regije ili države s isticanjem prednosti i nedostataka monocentričnoga i policentričnog razvoja i ekoloških posljedica.
- Urbana mreža regije i države - odraz povijesnoga i političkog razvoja (objasniti pojmove: gradovi po stupnju centraliteta, trabanti, dormitorij i sl.).
- Razvojna kretanja (u skladu ili mimo planerskih odredbi) i njihov utjecaj na demografske i socijalne tijekomove (depopulacija, egzodus, koncentracija, dnevna kretanja),
- Promet i njegova uloga u ostvarivanju planerskih ciljeva, funkcioniranju gospodarskih sustava i planerskih opredjeljenja (gradski promet, tranzitni promet, prometna sredstva i sustavi, prometnice, ustrojenost i sl.).

POREMEĆAJI KAKVOĆE OKOLIŠA SUVREMENA POJAVA GLOBALNIH RAZMJERA SLOŽENI UZROCI I POSLJEDICE

- Porast stanovništva u nesrazmjeru s prostornim mogućnostima Zemlje, država ili regija.
- Nužno povećanje poljodjelske proizvodnje i njezin pojačani utjecaj na ugrožavanje kakvoće okoliša (umjetna gnojiva, pesticidi i ostala kemijska sredstva, način obrade, ugrožavanje tla, erozija tla i sl.).
- Povećanje industrijske proizvodnje i proizvodnje, odnosno potrošnje raznolikih energenata - čimbenici naporetka, ali i ugrožavanja kakvoće okoliša (emisije, imisije, toplinsko onečišćenje, prašina, buka, radioaktivnost, otpad, odlagališta, rudnici, ugrožavanje pejzažnih osobitosti i sl.).

UGROŽENI ELEMENTI ČOVJEKOVA OKOLIŠA

- Ugrožena kakvoća voda (otpadne tvari, toplinsko opterećenje, eutrofikacija, pročišćavanje otpadnih voda i uređaji za pročišćavanje, zakonske obveze pročišćavanja).
- Narušena kakvoća morskih voda (na primjeru Sredozemlja i Jadranskog mora).
- Opasnost od ugrožavanja rijeka i podzemnih voda (na primjeru Save ili rijeke u užem zavičajju, odnosno podzemnih voda u regiji i vrela iz kojih se žiteljstvo opskrbljuje vodom).
- Opasno ugrožavanje kakvoće zraka (na općim primjerima iz svijeta i naše zemlje te zavičajne regije ukazati i obraditi problematiku onečišćenja zraka - emisije, imisije, granične vrijednosti, zakonske odredbe i sl.).
- Velike količine otpada odraz stupnja razvoja, ali i ugroženosti čovjekova okoliša (skupljanje, odlaganje, recikliranje, sekundarne sirovine i sl.).
- Ugrožene biljne i životinjske vrste te način njihove zaštite.

PRIRODNA I KULTURNO-POVIJESNA PODRUČJA I NUŽNOST NJIHOVE ZAŠTITE

Zadaće nastave:

- razvijati sposobnost shvaćanja važnosti prostornoga uređenja i uloge prostornih planova u racionalnom korištenju prostora i zaštiti čovjekova okoliša,
- osposobljavati učenike za aktivno sudjelovanje u raspravama o prostornim planovima,
- razvijati svijest kod učenika da je:
- suvremeno društvo suočeno sa sve bržim nestajanjem ravnoteže između prirodnih sustava za održavanje života i potreba čovječanstva,
- kriza i degradacija okoliša obuhvaćaju sva živa bića, cjelokupni biljni svijet, cjelokupan sustav u kojemu živimo, i sve države, velike i male, razvijene i nerazvijene,
- čovjek industrijskoga doba upustio se u zastrašujući samoubilački rat protiv prirode u kojemu se uništavaju golema prirodna bogatstva, istrebljuju brojne vrste biljaka i životinja, rijeke i jezera osuđuju na prijevremenu smrt i iscrpljuju velike rezerve čistoga zraka i vode, a planet Zemlja se vrlo brzo pretvara u "kantu za smeće",
- učenici trebaju dobiti osnovna znanja o biološkim, prirodnim i društvenim osobinama okoliša koji ih okružuje,
- svaki je čovjek jedinka, dio globalnoga okoliša i globalno razmišljanje mora zamijeniti usko lokalno i nacionalno,
- uočavanjem i rješenjima krize svoga okoliša možemo se uključiti u poboljšavanje jednoga od najvećih svjetskih problema.